

CÜCÜK DEFİNESİ¹

CONSTANS İL (CONSTANTINUS III) NİN SOLIDUSLARI

MUSA KURUM

Ankara Ankeoloji Müzesi Uzmanı

Ankara, Çubuk ilçesinin Cücük Köyü, Yazıcıoğlu Mecrasında bulunmuş olup, ihbar üzerine müsadere edilen 46 adet altın sikke, 1971 yılı Aralık ayında Müzemeze alınmış ve Sikke Seksiyonunda 1971 envanter numarasına kaydedilmiştir.

Çubuk Jandarma Birlik Komutanlığı raporlarında definenin 46 adetten fazla olduğu ve bir kap içinde bulunduğu kaydedilmektedir. Sikkelerin tek bir devreye ait oluşu da bunun böyle olacağını doğrular. (Levha 1, Resim I, il)

Yazı konumuz define, Bizans'ın parlak devri içinde yer alır. Constas il (Constantinus 111) M.S. 641 - 668 Soliduslarıdır. Constantinople da darp edilmişlerdir. Ağırlıkları: 4,38 - 4,52 gram arasında değişir. Bu sikkelerden:

1 - No: (1 - 32) ye kadar olan 32 adet, M.S. 654 - 659 yılları. (Ön yüzde: Constans il ve Constantine iV ün büstleri. Arkada: Haç)

il - No: (33 - 37) ye kadar olan 5 adet, M.S. 659 - 668 yılları (Önde: iki büst, Arkada: iki figürin ve figürinler arasında 3 basamak üzerinde haç.) -

111 - No: (38 - 45) e kadar olan 8 adet, M.S. 659 - 668 yılları. (Önde: iki büst, Arkada: iki figürin ve aralarında düzenli olarak haç.)

¹ Bu eserleri neşretmeme izin veren, Ankara Arkeoloji Müzesi Müdürü Sayın Raci Temizer'e ve çalışmalarında yardımcı olan Nümizmat Sayın Saadet Taner'e teşekkür ederim.

iV - No: (46) yalnız son bir adet sikke, M.S. 659 - 668 yılları. (Önde: büst, Arkada: üç figürin) olmak üzere dört tip gösterir.

CONSTANS il (Constantinus 111)

M.S. Eylül 641 - Eylül? 668

M.S. 641 yılında Heraclius ve büyük oğlu Heraclius Constantine'nin ölümünü daha sonrada imparatoriçe ve oğlu Herac-lonas'ın kovulmasını, Constantinus 111 ün tahta çıkması takip eder².

Konuşma dilinde daima Constans il olarak bilinmesine ve tarihe de böyle geçmesine rağmen sikkeler üzerinde imparatorun adı açıkça Constantinus olarak gösterilmiştir³.

Kırallığın ilk yılları, senatonun yardımı ile, az çok başarılı geçmiştir. Kıbrıs'a hücum edilmiş, Rodos yağma edilmiş, Ermenistan kaybolmuş, bütün bunlara rağmen topraktan kaybedilmemiştir⁴. Fakat 648 de naiplerinin adına çıkardığı TUIIOS fermanı ile halkın sevmediği kişi haline gelmiştir. 656 yılında çeşitli şans denemelerinden sonra Suriyelilerle anlaşma yapmış ve dikkatini batıya çevirmiş. Slavların Balkanlarda yaptıkları tahribatı

² R. A. G. Carson, Coins Ancient, Mediaeval and Modern. P. 204.

³ Hugh Godacre, A Handbook of the Coinage of the Byzantine Empire. P. 102.

⁴ Warwick Froth, Catalogue of the Imperial Byzantine Coins in the British Museum. Volume. I. P. XXVIII, XXIX.

önlemiş ve mücadeleyi başarmıştır. Constans il nin son üç yılını doğuyu yeni bir sistem altında tanzim için geçirmiş, "Thematic" sistem adı ile, hükümet topraklarının geniş bir alan içinde askeri haritasını yaptırmış, sivil ve askeri idareleri birleştirerek, bir generalin emrine vermiş, yeni bir orduyu hemen batıya göndermiştir.

M.S. 662 de Constantinople'u terk etmiş ve birdaha dönmemiştir. Yolu üzerinde İtalya'ya uğramış, Atınayı ziyaret etmiştir. Şehri terk ettiklerinde saray mensupları beraberlerinde çok miktarda altın götürmüşlerdir. Bunlar Askylepion da gömülü olarak bulunmuştur. Son yıllarda ikametgahını Syracuse'ye taşımış 668 e kadar orada yaşamış ve 27 yıl saltanattan sonra bandoda hizmetçisi tarafından öldürülmüştür.

CONSTANS II'NİN Sikkeleri

Constans il zamanında Heraclius'un faaliyette bulunan 12 darphanesinden ancak 5 tanesi kalmıştır. I - Constantinople, il - Sicilia, 111 - Cartaca, IV - Roma, V - Ravenna.

Constans'ın Heraclius'a benzeyen sikkeleri de onunki gibi üç grupta incelenir. Buna aile fertleri de ilave edilmiştir. Constantinople Solidus örneklerinde sabitleşmiş, arka yüzde basamak üzerinde haç devam edegelmiştir. Krallığının ilk devirlerinde oğlu Constantine IV'ün Augustus oluşuna kadar ön yüzde tip yalnız Constans'ı gösterir. Önceleri sakalsız veya kısa sakallı, daha sonra uzun sakallıdır. Altın ve gümüş sikkelerine kesin bir tarih verilemez. Başlıca tarihleme ölçüsü altın sikkeler üzerindeki tek büstle daha güç olup, sakalsız büstü 641 de başlar. İmparator o zaman 11 yaşındadır. Birkaç yıl içinde takriben 646 da sikkelerinde kısa sakallı ola-

rak görülür. Uzun sakallı tipi ile, ilk görünüşü **M.S.** 651 - 652. Bu tarihte 21 yaşındadır⁵. Burada portre daha resmi ve Herac-

⁵ Warwick Wroth, Catalogue of the Imperial Byzantine Coins in the British Museum. Volume I. P. 255.

lius modelinde yapılmıştır. Atina (Askylepion) buluntuları muhtemelen 662 de gömülmüştür⁶. Constans II'nin Atina'yı ziyareti 662 yılıdır. Bu altın Soliduslarında İmparator iki tipte üç oğlu ile beraber görülür. Önyüzde yazı: DN CONSTANTINVS PP AVG ve değişik kısaltmaları mevcuttur. Portrelerinde Constans, gözbebeği oyularak veya yuvarlak yapılarak belirtilmiş ve vahşi bir görüntü verilmiştir. Saç ve sakalı ile, tasvir edilmiştir. Gnom'un⁷ başlığına benzeyen miğfer acaip görünüştedir. Arka yüzde yazı: VICTORIA AVG 659 da Heraclius ve Tiberius'un Caesarlığa yükselmelerinden sonra, Soliduslar da ortada kudret haç'ı ve iki tarafta Heraclius ve Tiberius, önyüzde: Constans il ve oğlu Constantine IV (Baba ve büyük oğlu) ün büstleri bulunur. Yazı her ikisinin adı ile, DN CONSTANTINVS CONSTI⁸ olarak yazılmıştır. Yine bu yılları takiben 659-668 ön yüzde Constans yalnız ve arkada: üç oğlu yer alır.

Semissis ve Tiremissisler hala Constans'ın profil portresi ile, basılmaya devam etmiştir, Fakat stil Roma Devrinden uzaklaşmıştır. Constans il nin altın sikkeleri Cartaca'da çok miktarda darp edilmiş ve bu devrin sikkeleri dikkate değer şekilde önem kazanmıştır. Birinci seri ilk iki grubu içine alır. 659 a kadar kalın ve tıknaz yapıda, fakat ikinci seri bütün üç grubun içine girer ve daha ince darpfardır. Küçük altın sikke örnekleri de bu darphaneye mal edilir.

Bronz sikkelerde imparator genellikle, büstle gösterilir. Ayakta figür olarak değil. Kıymet markları genellikle Romen harfleriyle gösterilmiştir.

Gümüş Hexagram, Heraclius'un DEVS ADIVT ROMANIS tipinde devam

⁶ Svoronos, Journ. Internat. d'arch. num. 1904. P. 143 f.

⁷ Gnom, yer altındaki hazinelerin bekçileri farz olunan biçimsiz cüceler.

⁸ Warwick Wroth, Catalogue of the Imperial Byzantine Coins in the British Museum. Volume I. P. 259.

etmiştir. Altın sikkelerde olduğu gibi gümüş sikkelerde de üç grup görülür⁹.

Bronz sikkeleri altın ve gümüşe nazaran fena darpedilmişlerdir. 5. yüzyılın darpları ikiye hatta üçe bölünerek kullanılmıştır. Bu sikkelerin çoğu üzerinde *cxu cxus:wfüç* yazısı görülür.

Sicilya'da Heraclius zamanında onun damgasını taşıyan sikkelerin üzerine yenden darp edilmiştir. Bronz sikkelerin uzun bir serisi Sicilya'da darp edilmiştir. Kaba kıymıt damgaları dikkati çeker. Uzun sakalı ile, çirkin portresi ile İtalya Soludus-

lan farklıdır. Temiz stilde örnekler Roma'ya verilir.

CONSTANS il (Constantinus 111)
M. S. Eylül 641 - Eylül ? 668

CONSTANTINUS IV POGONATUS, Constans il nin oğlu; M. S. 654 te Augustus ünvanı ile.

Heraclius ve TİBERİUS, Constans il nin oğulları M. S. 659 da Caesar ünvanını almışlardır.

Darphaneleri; I : Constantinople; il - Cartaca. 111-Sicilia iV-Roma V-Ravenna.

⁹ R. A. G. Carson, Coins, Ancient, Mediaeval and Modern. P. 204-205.

¹⁰ Warwick Wroth, Catalogue of the Imperial Byzantine Coins in the British Museum. Volume. I. P. 259

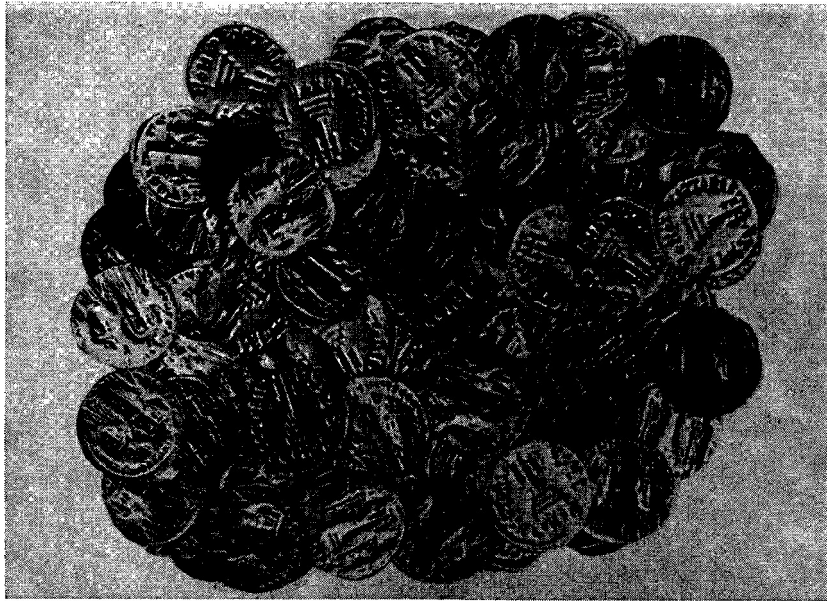
CONSTANTINOPLE (İstanbul) M.S. 654 • 659	No: 6
No: I	Önyüz : No: I e benzer.
Önyüzde : DN CONSTANTINVSCONSTI yazı aşınmış. Constans II nin büstü uzun sakallı ve bı-	Arkayüz : No: I e benzer yazının sonunda A 20 mm. 4.46 gram ,I. (Levha II)
yıklı, sağda daha küçük Constantine IV ün büstü sakalsız, berikisi de cephede . Paludamentum ve zırlı. Başlarında dünya üzerinde bir haç bulunan taç giyli. Baş- ları arasında küçük haç.	No: 7
Arkayüz: VICTORIA AVQU Di.	Önyüz No: I e benzer.
Haç, üç basamak üzerinde. Altta CONOB 20.5 mm. 4.52 gram. (Levha: II) ,I.	Arkayüz No: I e benzer yazının sonunda B 20 mm, 4.47 gram ,I. (Levha 11).
No: 2	No: 8
Önyüzde: No: I e benzer.	Önyüz : No: I e benzer.
Arkayüz: No: I e benzer, yazının sonunda A 20 mm. 4.48 gram (Levha: II) ,I.	Arkayüz No: I e benzer yazının sonunda B 20 mm, 4.40 ,I. gram (Levha: II)
No: 3	No: 9
Önyüz : No: I e benzer.	Önyüz no I e benzer.
Arkayüz: No: I e benzer, yazının sonunda A 20 mm. 5.50 gram (Levha: II). ,I.	Arkayüz : No: I e benzer yazının sonunda B 20 mm, 4.47 gram ,I. (Levha : II)
No:4	No: 10
Önyüz : No: I e benzer.	Önyüz No: I e benzer.
Arkayüz: No: I e benzer, yazının sonunda A 20 mm. 4.48 gram. (Levha: II) ,I.	Arkayüz No: I e benzer yazının sonunda B 19 mm, 4.45 gram ,I. (Levha: II)
No: 5	No: 11
Önyüz : No le benzer.	Önyüz : No: I e benzer.
Arkayüz: No: I e benzer, monogram aşınmıştır A 20 mm. 4.42 gram (Levha II) ,I.	Arkayüz No: I e benzer yazının sonunda B 20 mm, 4.45 gram ,I. (Levha : II)
No: 12	No: 12
Önyüz No: I e benzer.	Önyüz No: I e benzer.
Arkayüz No: I e benzer yazının sonunda B 19,8 mm, 4.45 gram (Levha III)	Arkayüz No: I e benzer yazının sonunda B 19,8 mm, 4.45 gram (Levha III)

Önyüz	No: 13 No: 1 e benzer.	Önyüz	No: 26 No: I e benzer.
Arkayüz	No: 1 e benzer Yazının sonunda Γ 20 mm, 4.40 + gram (Levha: III)	Arkayüz	No: 1 e benzer yazının sonunda 0 19.5 mm 4.49 ram + (Levha: iV)
Önyüz	No: 14 No: 1 e benzer.	Önyüz	No: 27 No: 1 e benzer.
Arkayüz	No: I e benzer yazının sonunda Γ 19,8 mm 4.40 gram + (Levha: III)	Arkayüz	No: 1 e benzer yazının sonunda Γ 20 mm 4.50 gram + (Levha: iV)
Önyüz	No: 15 No: 1 e benzer.	Önyüz	No: 28 No : 1 e benzer.
Arkayüz	No: I e benzer yazının sonunda Γ 20,4 mm 4.42 gram + (Levha: III)	Arkayüz	No: 1 e benzer yazının sonunda 1 20.2 mm 4.48 gram + (Levha iV)
Önyüz	No: 16 No: 1 e benzer.	Önyüz	No: 29 No I e benzer.
Arkayüz	No: 1 e benzer yazının sonunda Γ 21 mm. 4.45 + , gram (Levha: III)	Arkayüz	No: 1 e benzer yazının sonunda 1 21 mm, 4.43 gram + (Levha iV)
Önyüz	No: 17 No: I e benzer.	Önyüz	No: 30 No: 1 e benzer.
Arkayüz	I e benzer yazının sonunda A 20 mm, 4.47 gram + (Levha: III)	Arkayüz	No I e benzer yazının sonunda 1 20.5 mm, 4.48 gram + (Levha iV)
Önyüz	No: 18 No: I e benzer.	Önyüz	No: 31 No: 1 e benzer.
Arkayüz	No: 1 e benzer yazının sonunda e: 20 mm 4.43 gram + (Levha: III)	Arkayüz	No: 1 e benzer yazının sonunda I 19.5 mm, 4.38 gram + (Levha iV)
Önyüz	No: 19 No: 1 e benzer.	Önyüz	No: 32 No: I e benzer.
Arkayüz	No: I e benzer yazının sonunda e: 20 mm 4.49 gram + , (Levha: III)	Arkayüz	No: 1 e benzer yazını sonunda 1 19.8 mm, 4.48 gram + (Levha iV)
Önyüz	No: 20 No: 1 e benzer.	Önyüz	No: 33 Constans il nin büstü uzun sakallı ve bıyıklı, sağda daha küçük Constantine iV ün büstü sakalsız, herikiside cepheden paludamentum ve zırhlı. Başlar arasında küçük haç, Constans'in başında miğfer, dünya ve üzerinde haç, Constantine dünya üzerinde haç bulunan taç giymiştir.
Arkayüz	No: 1 e benzer yazının sonunda e: 20.5 mm 4.43 gram + (Levha: III)	Arkayüz	VICTORIA. AVQUA Üç basamak üzerinde haç, solda Haraclius, sağda daha kısa figür Tiberius, herikiside sakalsız cepheden üzerinde uzun elbise, başlarında haçlı taç giyili, sağ ellerinde haçlı dünyayı taşırlar. Altta CONOB. 19.5 mm, 4.43 gram + , (Levha V)
Önyüz	No: 21 No: 1 e benzer.	Önyüz	No: 34 No: 33 e benzer.
Arkayüz	No: 1 e benzer yazının sonunda 111 20 mm 4.45 gram + (Levha: III)	Arkayüz	No: 33 e benzer yazının sonunda E 19 mm, 4.40 gram + (Levha: V)
Önyüz	No: 22 No: 1 e benzer.	Önyüz	No: 35 No: 33 e benzer.
Arkayüz	No : 1 e benzer yazının sonunda H 20 mm 4.40 gram + (Levha: III)	Arkayüz	No : 33 e benzer yazının sonunda V ? 19.5 mm, 4.50 gram + (Levha: V)
Önyüz	No: 23 No : e benzer.	Önyüz	No: 36 No: 33 e benzer.
Arkayüz	No: 1 e benzer yazının sonunda H 20 mm 4.40 gram (Levha IV)	Önyüz	No: 36 No: 33 e benzer.
Önyüz	No: 24 No: 1 e benzer.	Önyüz	No: 36 No: 33 e benzer.
Arkayüz	No : 1 e benzer yazının sonunda H 19.4 mm 4.40 gram + (Levha: iV)	Önyüz	No: 36 No: 33 e benzer.
Önyüz	No: 25 No: 1 e benzer.	Önyüz	No: 36 No: 33 e benzer.
Arkayüz	No : 1 e benzer yazının sonunda 20 mm 4.40 gram + (Levha: iV)	Önyüz	No: 36 No: 33 e benzer.

Arkayüz	: No 33 e benzer yazının sonunda H 20.5 mm, 4.50 gram -I , (Levha: V) No: 37	Önyüz	No: 42 No: 33 e benzer.
Önyüz	No: 33 e benzer.	Arkayüz	No: 38 : benzer yazının sonunda I 19.5 mm, 4.47 gram -I , (vha: VI)
Arkayüz	No: 33 e benzer Monogram aşınmış. 20.5 mm, 4.47 gram .j , (Levha: V) No: 38	Önyüz	No: 43 No: 33 e benzer.
Önyüz	No: 33 e benzer.	Arkayüz	No 38 e benzer yazının sonunda O 19.5 mm, 4.49 gram (Levha: VI) -I ,
Arkayüz	Dünya üzerinde uzun haç, solda Heraclius, sağda Tiberius, berikisi de sakalsız ayakta, cepheden. Başlarında haçlı taç, ellerinde haçlı dünya taşlılar. Altta CONOB. Ya- zının Sounnda S 18.5 mm, 4.43 gram -I , (Levha V)	Önyüz	No: 44 No: 33 e benzer.
Önyüz	No: 39 No: 33 e benzer.	Arkayüz	No: 38 e benzer yazının sonunda A 20 mm, 4.49 gram -I , (Levha: VI)
Arkayüz	No: 38 e benzer yazının sonunda A 19 mm, 4.50 gram -I , (Levha: V)	Önyüz	No: 45 No 33 e benzer.
Önyüz	No: 40 No: 33 e benzer.	Arkayüz	No: 38 e benzer yazının sonunda S 19.5 mm, 4.49 gram (Levha VD)
Arkayüz	No: 38 e benzer yazının sonunda I 19.mm, 4.46 gram -I , (Levha VI)	Önyüz	No: 46 Constans il (Constantinus 111) ün büstü, uzun sakal ve bıyıklı, cepheden Paluda- mentum ve zırhlı, başında tuğlu miğferi, sağ elinde haçlı dünyayı tutuyor.
Önyüz	No: 41 No: 33 e benzer.	Arkayüz	üç figür ayakta ve cepheden, ortada Cons- tantine IV, sağda daha kısa figür Heraclius, Solda Tiberius, her üçü de sakalsız uzun elbiseli ve başlarında haçlı taçları var. Sağ ellerinde haçlı dünyayı taşlılar. Altta CO- NOB. 19.4 mm, 4.47 gram. (Levha VI-VII -I ,
Arkayüz	No: 38 e benzer yazının sonunda I 19.8, mm, 4.45 gram J , (Levha VI)		

Resim. 1

Resim. 2

CONSTANS*il (CONSTANTINUS III)* /* ///

M. S. SSLI-66"8!0 ""\$
CUCUK DEFINE SI

Evha : II J ##

1.

2.

3.

B.

5.)

R.

7.

8.

9.

10.

11.

CONSTANS II (CONSTANTINUS III)
M. S. 654-659

12.

13.

14.

15.

16.

17.

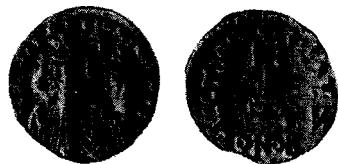
18.

19.

20.

21.

22.

CONSTANS II (CONSTANTINUS III)
M.S. 654-659
M.S. 654-659

Levha: IV

23.

24.

25.

26.

27.

28

29.

30.

31.

32.

CONSTANS II CCONSTANTINUS III)

M.S. 654-659

33.

34.

35.

36.

37#

38.

39.

CONSTANS II (CONSTANTINUS III) /* ///

M.S. 659-668

Levha: VI

40.

41.

42.

43.

44.

45.

46.

CONSTANS II (CONSTANTINUS III)

M.S. 659-668

46.

CONSTANS II CCONSTANTINUS III}

M.S. 659-668